

Mielenterveys- ja riippuvuusongelmien puheeksi ottaminen sosiaalihuollossa

Pohjoinen lastensuojelu 20–22 -hanke

Henriikka Kyllönen 2022

- Pohjoinen lastensuojelu 20–22 -hankkeen Kainuun osahankkeessa koottiin sosiaalihuoltoon mielenterveys- ja riippuvuusongelmien puheeksi ottamisen työvälineitä
- Työvälineet on koottu yleisesti käytössä olevista testeistä, kyselyistä ja menetelmistä
- Työvälineet on tarkoitettu sosiaalihuollon työntekijälle vuorovaikutuksen tueksi mielenterveys- ja riippuvuusongelmien puheeksi ottamisessa
- Kyselyissä ja testeissä keskiössä on niiden avulla syntyvä vuorovaikutus, pistemäärää ei tulkita sosiaalihuollossa
- Sosiaalihuollossa ei tehdä terveydenhuollon diagnooseja
- Työväline valitaan yksilöllisesti asiakkaan tarpeiden mukaisesti
- Mikäli sosiaalihuollon työntekijällä herää huoli asiakkaan mielenterveydestä, päihteiden käytöstä, pelaamisesta tai internetin käytöstä, asiakasta ohjataan terveydenhuollon palvelujen piiriin tekemällä monialaista yhteistyötä terveydenhuollon ammattilaisten kanssa

- [Ahdistuneisuuskysely \(GAD-7\)](#) Kyselyllä voidaan arvioida ahdistuneisuusoireita. Kysely perustuu DSM-5 järjestelmän yleistyneen ahdistuneisuushäiriön diagnostisiin kriteereihin. Mielenterveystalo.fi
- [Lyhyt masennuskysely \(PHQ-9\)](#) Patient Health Questionnaire -masennuskyselyllä voidaan arvioida mahdollisia masennusoireita. Mielenterveystalo.fi
- [Pitkä masennuskysely \(BDI-21\)](#) Beck Depression Inventory -masennuskyselyllä voidaan arvioida mahdollisia masennusoireita. Mielenterveystalo.fi
- [Mielialakysely – RBDI](#) Kysely on Beckin depressiokyselyn pohjalta kehitetty masennusoireilun ja itsetunnon kysely. Päihdelinkki.fi
- [Psykososiaaliset vaikeudet \(PARADISE24Fin\)](#) Kysely kartoittaa henkilön toimintakykyyn liittyviä vaikeuksia. Päihdelinkki.fi
- [Uupumuksen oirekysely \(KEDS\)](#) Karolinska Institutissa Tukholmassa kehitetyn testin avulla voidaan selvittää suhteellisen luotettavasti, miten suuressa akuutin uupumisen vaarassa henkilö on tällä hetkellä. Mielenterveystalo.fi
- [Mielenterveyden käsi](#) Mielenterveyden käsi kuvaa mielen hyvinvoinnista huolehtimista arjessa. Se auttaa tunnistamaan henkilön fyysisiä ja psyykkisiä voimavaroja, huolehtimaan niistä ja vahvistamaan niitä. Mieli.fi

Nuoret

- [Mitä mielessä? –testi](#) Mitä mielessä? -testi kannustaa aikuista pysähtymään ja kysymään nuoren kuulumisia. Testi tehdään yhdessä, jutellen esiin nousseista aiheista. Mieli.fi

- [S-Apukortti sosiaalialan henkilökunnalle alkoholin puheeksiotossa](#) S-Apukortti on tarkoitettu sosiaalialan henkilökunnalle alkoholin puheeksiotossa. Kortin avulla keskustellaan alkoholikäyttöön liittyvistä asioista sosiaalhaittojen kautta. Kortissa on erikseen lueteltu vanhempien liiallisen alkoholinkäytön lapsille aiheuttamat haitat. Päihdelinkki.fi
- [Puheeksiotto ja mini-interventio](#) Mini-interventio toimii parhaiten tilanteessa, jossa merkittäviä haittoja ei vielä ole ehtinyt muodostua. Päihdelinkki.fi
 - [motivoiva neuvonta](#)
 - [alkoholi ja puheeksiotto](#)
 - [huumeet ja puheeksiotto](#)
- [Alkoholin käytön riskit \(AUDIT\)](#) Testin avulla voidaan saada monipuolinen kuva juomiseen mahdollisesti liittyvistä riskeistä ja haitoista. Päihdelinkki.fi
- [Alkoholiriippuvuustesti \(SADD\)](#) Testin kysymykset auttavat selvittämään henkilön alkoholiriippuvuuden tasoa. Päihdelinkki.fi
- [Huumeiden käytön riskit \(DUDIT\)](#) Testin avulla voidaan saada kokonaiskuva huumeidenkäyttöön liittyvistä ongelmista, haitoista ja niiden asteesta. Päihdelinkki.fi

Nuoret

- [Nuorten päihdemittari \(ADSUME\)](#) Mittarin avulla voidaan arvioida nuoren päihteidenkäyttöä sekä tunnistaa mahdollisia riskejä. Nuortenlinkki.fi
- [Kannabistesti](#) Testin avulla voidaan kartoittaa kannabiksen päihdekäyttöön liittyvän riskin tasoa. Nuortenlinkki.fi

Puheeksiottaminen: *pelaaminen ja internet*

- [Rahapelaaminen puheeksi: Puheeksiotto, tunnistaminen ja lyhytneuvonta](#) Tukiaineisto tarjoaa ammattilaisille toimintamallin rahapelaamisen puheeksi ottamiseen, ongelman tunnistamiseen ja lyhytneuvontaan. THL
- [Rahapelaamisen haitat - PGSI](#) Testi auttaa kartoittamaan pelaamiskäyttäytymisen haitallisuutta ja sitä, onko pelitapoja syytä muuttaa. Päihdelinkki.fi
- [Rahapelitesti - SOGS-R](#) Testin avulla voidaan arvioida, kuinka ongelmallista henkilön pelaaminen on. Päihdelinkki.fi
- [Reikäleipätesti](#) Testin avulla voidaan tarkastella pelaamisen vaikutuksia henkilön elämän eri osa-alueisiin. Päihdelinkki.fi
- [Nettiriippuvuustesti – IAT](#) IAT (Internet Addiction Test) -testillä voidaan selvittää, onko henkilön netinkäytössä ongelmiin viittaavia merkkejä. Päihdelinkki.fi
- [Vanhemmille - IAT-P](#) Testillä voidaan selvittää, onko lapsen internetin käytössä ongelmiin viittaavia merkkejä. Päihdelinkki.fi
- [Älypuhelimien riippuvuusasteikko SAS-SV](#) (sivu 226) Asteikon avulla voi selvittää nuoren mobiililaitteiden käyttöä. THL